

És ne vigy minket a kísértésbe... avagy hogyan (nem) lesz egy Dallos Hanna-nyomatból Molnár-C. Pál-metszet?

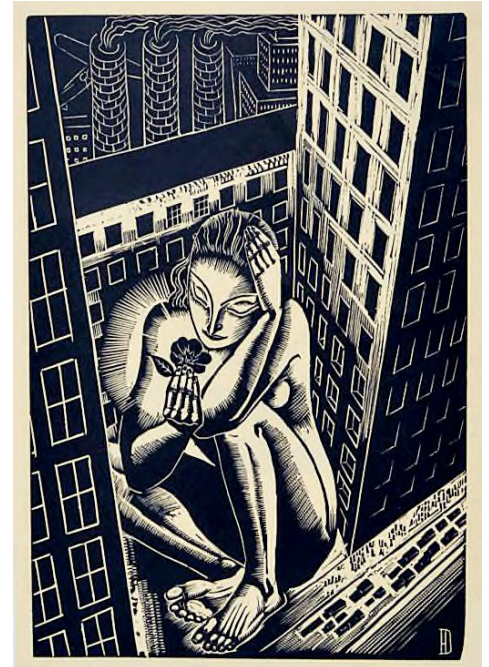
Martos Gábor

Dallos Hanna 1933-as,
a *Mi Atyánk*-sorozathoz készült
fametszete, amely a keresztről való
levételt és Júdást ábrázolja

Dallos Hanna: *Őnarckép* (jelzés nélkül),
fametszet, papír, 13 × 11 cm

Dallos Hanna: *Nagyvárosi magány*
(szignó: DH), fametszet, papír, 23 × 16 cm

Amikor 2007 szeptemberében, a III. Falk Art Fórum alkalmából a Nagyházi Galériában megrendezett tárlaton a kiállított több mint kétszázötven festmény között megláttam egy Kádár Béla-képnek kinéző festmény sarkában a nagy betűkkel odapingált „Kmetti” (bizony, i-vel!) -szignót, azt gondoltam: ennél nincs lejjebb. Pedig a falakon akkor-ott körben a többi alkotás – a Rippl-Rónaik, Aba-Novákok, Koszták, Csontváryk, Scheiberek, Egyrk és társaik – is mind-mind hamis volt. A galéria egyetlen (!) magángyűjteményből válogatott, a képekkel pedig pontosan arra akarta felhívni a figyelmet, hogy mennyi, kifejezetten átverésre „gyártott” alkotás forog a hazai műkereskedelemben.¹ A kiállítás végén néhány hamis képet jelképesen el is égettek, és egyúttal a többit is „kivonták a forgalomból”: a Képzőművészeti Egyetem hallgatói kapták meg őket, részben restaurátorgyakorlatokra, részben kortárs „továbbgondolásra”.

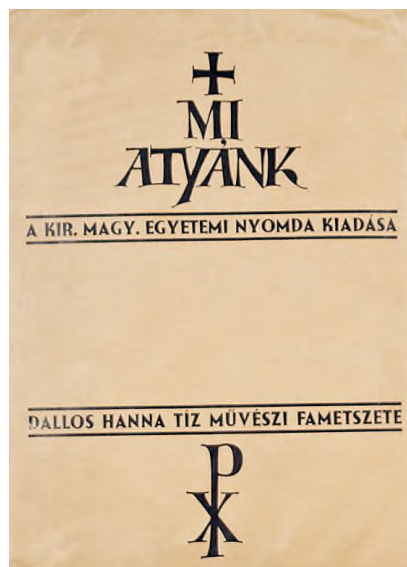
Biztosan vannak a hazai műtárgyhamisítók között is nagyszerű, valóban nehezen felismerhető-kiszűrhető hamisítványokat gyártó „művészek”, mégis nemrégiben egy „Molnár-C. Pál-metszet” láttán azzal kellett szembesülnöm, hogy felülbecsültem őket. A néhány éve valaki által egy budapesti belvárosi antikvitásboltban vásárolt grafikai lap alighanem még a sok évvel ezelőtti „Kmetti”-t is veri, már ami az amatőrségét illeti.² A bibliai jelenetet ábrázoló, jellegzetes világú, fekete-fehér képről a szakember alighanem azonnal meg tudja mondani, ki készítette, de nekem sem kellett sokat kutanom ahhoz, hogy rájőjjenek, valójában mi van a kezemben.

Lássuk hát!

Dallos Hanna (1907–1944) a két háború közötti évek egyik legsikeresebb illusztrátora és plakátkészítője volt: munkái olyan kötetekben szerepelnek, mint Lovik Károly *Vendégségben őseinknél*

című fantasztikus, időutazós ifjúsági útikönyve (1937) vagy Waldapfel Petrolay Margit *A bolhacsósz* című meséje (1939). De sok kiadványt illusztrált barátjánőjével, Mallász Gittával (1907–1992) közösen is, köztük olyanokat, mint például Gundel Károly *Kis magyar szakácskönyve* (1937) vagy Magaziner Pál *Sielni nem boszorkányság* című sportot oktató kiadványa (1935); emellett könyvborítókat és számos idegenforgalmi plakátot is készítettek együtt.³

A neológ zsidó családban született, távol-keleti és indiai filozófiákkal, valamint középkori keresztény teológiával is sokat foglalkozó Dallos Hanna 1930-ban *Szűz Szent Imre herceg legendája*, 1933-ban *Mi Atyánk* címmel készített egy-egy fametszetsorozatot. Utóbbi 1934-ben a „Kir. Magy. Egyetemi Nyomda” jelentette meg, mérete 39 × 29 centiméter, és „Dallos Hanna tíz eredeti fametszetének feliratos hártypapírral védett fekete-fehér egész oldalas

1933-ban a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda *Mi Atyánk* címmel tíz fametszetből álló könyvet jelentetett meg. Dallos Hanna metszetei az Evangélium jeleneteit illusztrálják.

A fametszettek mérete: 39 × 29 cm

reprodukcióját tartalmazza”⁴. Az album gyakran szerepel különböző antikváriumok kínálatában, 2013 júliusában egy budapesti árverésen hatezer forintos kikiáltási árral indítottak egy példányt belőle, de a sorozat egy-egy darabja is felbukkan néha online műkereskedelmi platformokon. A kötet

1994-ben magánkiadásban reprint formában is megjelent, 1990-ben pedig a Szépirodalmi Kiadónál a Nemeskürty István által szerkesztett *Magyar Biblia-fordítások Hunyadi János korától Pázmány Péter századáig* című kiadványt is ezekkel a metszetekkel illusztrálták.⁵

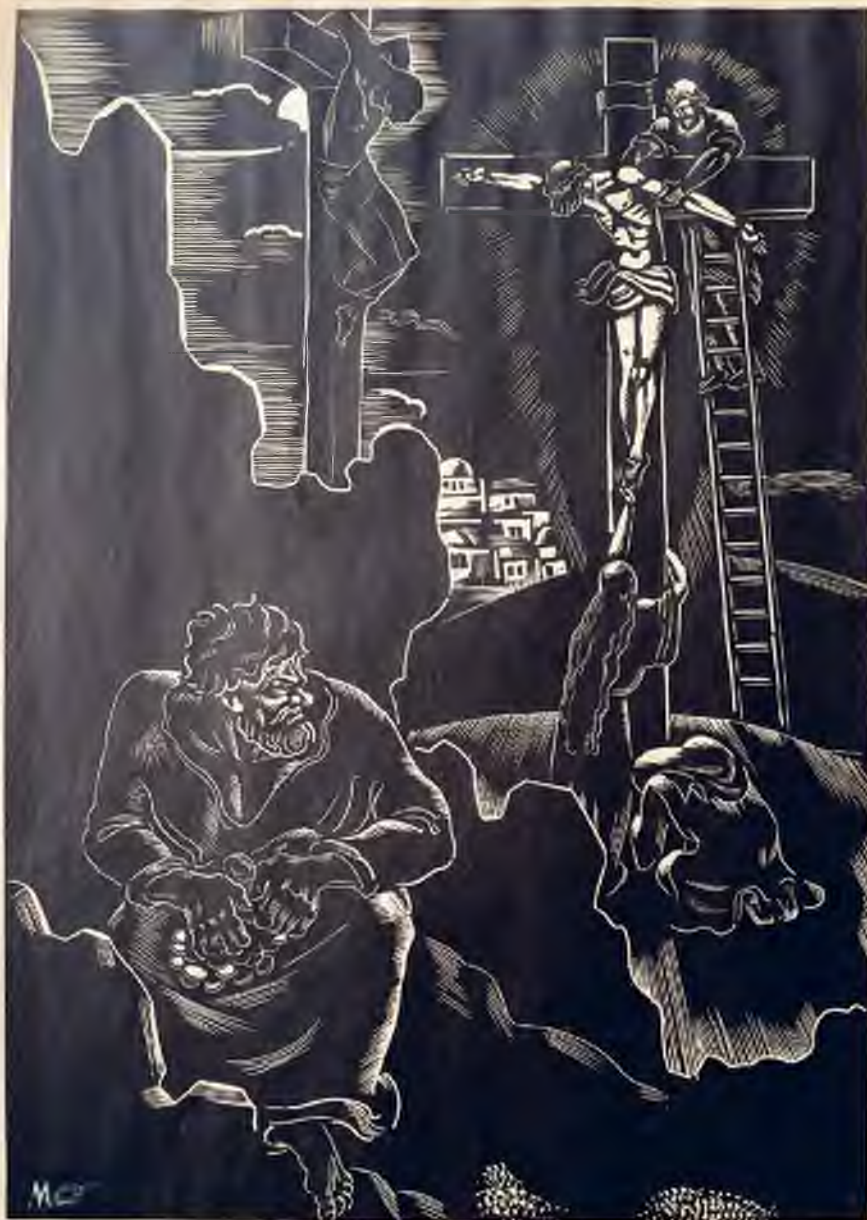
A kiadványnak szép sikere lett – a *Magyar Iparművészet*ben például így írtak róla: „Ritkán telik az utóbbi időben maradéktalan örömmünk az újonnan megjelenő kiadványokban. A nehéz gazdasági viszonyok mindjobban rányomják bélyegüket a kiadványok külső formájára és furcsa módon a kiadónak és

nyomdának méltán kijáró dicsérettel kezdjük sorainkat, kik mindent elkövettek, hogy a magyar fametszőművészet ezen nagy eseményét a megillető papíron, tökéletes nyomásban és kiállításban kapjuk kézhez. Dallos Hanna művészeti fejlődését a Magyar Iparművészet olvasói pontról-pontra kísérhet-

ték. Évről-évre megjelentek erős haladását bizonyító fametszetei lapunkban, mégis munkásságának ismerőit is meglepetéssel tölti el ez a tíz fametszetről álló, az Újtestamentum egyes részeit megjelenítő képsorozata. Túl a fiatal művésznőtől megszokott nagy technikai felkészültségen és tudáson meglep-

az anyag ily nagyfokú alapos ismerete. Nemcsak az Újtestamentum betűjének ismerete ez, de a tárgy klasszikus illusztrátorainak alapos ismerete, mely két gazdag matéria segítségével a téma legmélyére hatolt és a képsorozat egyes lapjai mintegy víziószerűen elevenítik meg előttünk a Miatyánk sorait.⁷⁶

A Molnár-C. Pálnak tulajdonított, valójában Dallos Hanna-metszet

A metszetre felkent, Molnár-C. Pálra utaló jellegzetes, hárombetűs szignó

A metszet jobb alsó sarkában (fekete filctollal?) történt átmaszatozás alatt halványan még most is kivehető eredeti szignó két betűje

Dallos Hanna szignója, a HD monogram

Nyomozásom sikeréhez nagyban hozzájárult, hogy a kiadvány tartalomjegyzéke nemcsak felsorolja a tíz metszet témáját, de meglehetősen alapos leírást is ad az egyes képekről. A „Molnár-C. Pál-metszet” kapcsán a IX. pont érdemel különös figyelmet: „IX. »És ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól.« A komoran csipkézett sziklafal mögött a keresztől való levétel, elől az áruló Júdás szörnyű háborgása. A kompozíció e nagy ellentétből nyeri erejét.”

A fentiekből – na és persze mindenkélettől magából a képből – világosan kitűnik, hogy ez a bizonyos „Molnár-C. Pál-metszet” nem más, mint a Dallos Hanna-sorozat IX. számú alkotása, pontosabban a könyv részeként kinyomtatott eredeti fametszet-oldal, fent a kereszttekkel, háttérben a várossal, elől az árulásért kapott ezüstököt számoló Júdással. Az ominózus lap a szélein már erősen barnulásnak indult,

és az eredeti méretnél – nyilván mert kivágták a könyvből – egy-két centiméterrel kisebb. Ráadásul ezt a metszetet – mint ahogyan néhány másikat is a sorozatban – Dallos Hanna a jobb alsó sarkában fába rótt HD monogrammal látta el.⁷ Ha ügyesen döntjük a papírt, ugyanott, a jobb alsó sarokban (fekete filctollal?) történt átmaszatozás alatt halványan még most is kivehető az eredeti szignó két betűje, amelyek azonban a mű áruba bocsátójának nem lehettek eléggé vonzóak, ezért inkább eltüntette őket. De ez sem volt elég: a jobb eladhatóság érdekében a számára semmitmondó szerző helyett ugyanis igyekezett egy valóban neves mestert is keríteni a képnek, ezért a bal alsó sarokba, a nagy fekete felületre valamilyen fehér festékkel (hibajavítóval?) a műkereskedelemben valóban „menő” Molnár-C. Pál jellegzetes, hárombetűs szignóját kente fel.⁸ Az amatőr hamisító ráadásul buzgó izgalomban még

azzal sem törődött, hogy a vonalaknak legalább megközelítőleg valamiféle éles szélű „fametszet”-jelleg adjon, az új „szignálás” során az M odamaszatozása után a C és a P betűk írása közben már szemmel láthatóan fogatkozott a festék, ráadásul ezt a két utóbbi betűt a derék pingáló (talán ahogy vette el az ecsetet) jobbfelé még el is kente kicsikét.

De hát: kicsire – pláne „kicsikére” – nem adunk, fő, hogy lett egy jól eladható „MCP”. Nekünk meg egy szép példánk a hazai műtárgyhamisításra. Mármint, hogy példának szép, hiszen hamisításnak csapnivaló. De lám, még így is bekerült egy galériába (már ha eleve nem ott „született”). Sőt, még vevőre is talált; igaz, szerencsére nem egy megtévesztett szerencsétlen flótás, hanem egy éles szemű és jó humorú művészetkedvelő személyében, aki egyszer és mindenkorra kivonta a műkereskedelemből.

[1] És csak hogy tiszta legyen: az illető gyűjtő nem direkt hamis képeket gyűjtött, nem, ezeket mind-mind eredetként sózták rá. [2] A vásárló „mentségére” mondom: tudta, hogy amit vesz, az nem az, aminek árulják, de egyszerűen nem volt szíve otthagyni egy ennyire bárgyú módon összegyanolt hamisítványt. [3] Kettejük – valamint Hanna férje és további barátai-k munkatársai – tragikus sorsáról, közös művészetükről, valamint a háború alatti spirituális széanszaikon elhangzott beszélgetéseiket először 1976-ban Párizsban Mellász által franciául megjelentetett *Az angyal válaszol* című könyvről bővebben lásd: Katona Anikó: Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország. In: *Artmagazin*, 2013/7., 38–41. o. [4] Dallos Hanna: *Mi Atyánk*. Előszó, Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934 [5] *Mi Atyánk* előszava szerint „Dallos Hanna szép képsorozata, mely Krisztus életéből merített jelenetekkel eleveníti meg a Miatyánk halhatatlan ígét, a fametszés nemesen zengő műfaját választotta megnyilatkozásul. A fametszet már a középkorban a vallásos érzés és művészet szolgálatában állott, a legszélesebb körök lelkéhez szólt. Dürernek és kortársainak egyes lapjait templomok előtt vagy vásárokon árusították. Tudós szerzeteseken, kancelláriai íródeákokon kívül akkoriban kevesen tudtak olvasni, kellett tehát a beszéd e képes formája, hogy mindenki számára érthető szavával hitet, örömet és vigasztalást nyújtson. Sok százados pihenés után a fametszet íme újból elindul a közönség felé, hogy Krisztus ígét megjelenítse. [...] Dallos Hanna nagy és szép munkát végzett az örökérvényű jelenetek egyszerűségükben is nagyszabású és drámai lüktetésű ábrázolásával, oly munkát, mely a szemlélő lelkében hosszan zengő hűrokat üt meg, s mely, mint minden igazi művészet, mindenki nyelvén, mindenkinek szól.” [6] R. K.: A „Miatyánk”. In: *Magyar Iparművészet*, 1933/7–8., 160. o. [7] Ez a jellegzetes szignó, az egymáshoz „tapasztott” H és D betűk, kiemelten látszik a művész 1930-ban ugyancsak fába metszett *Önarcképén* is. [8] Mondjuk, Molnár-C. alighanem soha nem írt ilyen „széles terpeszű” M betűket, nála az M-ek két függőleges szára szinte mindig párhuzamos egymással.